

60. Kütüphane Haftası Açılış Konuşması

Ali Fuat KARTAL*

Değerli Konuklar, Sevgili Meslektaşlarım,

60. Kütüphane Haftası'nın açılışına hoş geldiniz. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türk Kütüphaneciler Derneği olarak 60. Kütüphane Haftasının temasını günümüz dünyasının en çok ihtiyacı olan ve bu günlerde üzerinde en çok tartışılan iki kavramı “**Sürdürülebilirlik ve Savunuculuk**” olarak belirledik.

Kütüphane Haftası boyunca, hepimizi ilgilendiren bu iki önemli konuyu mesleğimiz üzerinden tartışacağız. Sürdürülebilirlik ve Savunuculuk, daha adil ve yaşanabilir bir dünya inşa etme yolunda birbiriyle bağlantılı ve birbirini tamamlayan unsurlardır.

Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak, bugünün ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğidir. Sürdürülebilirlik, doğal kaynaklarımızı korumayı, ekonomik kalkınmayı ve sosyal adaleti dengelemeyi gerektiren bir yaklaşımdır.

Savunuculuk ise, bireylerin veya grupların haklarını ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için yapabileceğimiz en önemli şeylerden biridir. Demokrasinin önemli parçalarından biri olan savunuculuk, sesimizi yükseltmeyi, farkındalık yaratmayı ve değişimi teşvik etmeyi içerir.

Sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek için savunuculuğa ihtiyacımız vardır. Savunuculuk olmadan, çevreyi korumak, yoksulluğu azaltmak ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmak gibi önemli hedeflere ulaşamayız.

Sürdürülebilirlik ve savunuculuk için kütüphaneler üçüncü mekân olarak, sizlere entelektüel tartışma ve diyalog için ortam hazırlarlar. Kütüphaneler tarafsız halka açık yerler olarak **sosyal dengeleyici** yerlerdir. Yani kim olduğunuz veya ne iş yaptığınızı önemli değildir. Ne kadar paranız olduğu da önemli değildir. Siz bir vatandaşınsınız ve orada olmaya herkes kadar hakkınız vardır.

İnternetin, akıllı telefonların veya sosyal medyanın kütüphaneleri gereksiz hale getirdiği konusundaki düşüncelere katılmıyorum. İnternet kütüphaneleri her zamankinden daha akıllı hale getirdi. Kendimizi dijital çağa kaptırdıkça dünya ile olan empatimizi kaybetmeye başlıyoruz. Birbirimizle çevremizdeki dünyayla ve toplumla anlamlı bağlantılar kurmayı bırakıyoruz. Çevrimiçi varlığımızın bize yeteceğini düşünebiliriz fakat çevrimiçi ortamda metalaştırılıyor. Sürekli izlenecek ve satılacak veri parçaları haline geliyor. Oysa kütüphanelerin okuyucularıyla harika bir güven ilişkisi vardır. Hangi kurum size binlerce liralık materyali üç hafta içerisinde geri getireceğini varsayarak ödünç verir?

* Türk Kütüphaneciler Derneği, E-posta: kartalaf@gmail.com
Turkish Librarians Association. E-mail: kartalaf@gmail.com

Öbür taraftan son yıllarda hayatımızın her alanında kullanmaya başladığımız yapay zekâ, teknolojik gelişimlerden hızla etkilenen ve teknolojiye uyum sağlanmakta zorlanmayan kütüphanelerde de kullanılmaya başlandı. Yapay zekanın kütüphanelerin bilgi kaynaklarını daha verimli bir şekilde sunma şeklini nasıl dönüştürebileceğini göreceğiz.

Bugün açılış konferansımızı verecek olan Berlin Teknik Üniversitesi Yapay Zekâ Merkezinin kurucusu ve bu alandaki öncü çalışmalarıyla bilinen çok değerli hocamız Prof. Dr. Şahin Albayrak, konuşmasında bu konulara değinecektir. Bizi kırmayıp Almanyadan gelen hocamıza çok teşekkür ediyorum.

Bu bağlamda yine bizden bir olan ünlü bilim insanımız Ord. Prof. Dr. Cahit Arf'ın bu konudaki düşüncelerinden kısaca söz etmek istiyorum. Cahit Arf'ın 1958- 1959 öğretim yılında Erzurum Atatürk Üniversitesinde vermiş olduğu halk konferanslarından birinin başlığı "**Makine Düşünebilir mi ve Nasıl Düşünür?**" idi. Cahit Arf'ın 1959 yılındaki bu sorusu, makinelerin düşünebileceğine dair fikir ve projelerin daha yeni filizlenmeye başladığı yıllarda ifade etmiş olması özel bir anlam taşımaktadır.

O konferansta Cahit Arf; *makinelerin estetik bakımdan da insan beynine benzetilebileceği ümit edilmektedir. Böyle bir makine, mesela filan müzik parçasını güzel bulmadığını söyleyebilecektir. Fakat bu işin uzun yıllar sonra bile yapılabileceğini sanmıyorum.* Demiştir.

Sevgili meslektaşlarım Kütüphaneler ve kütüphaneciler açısından yaşadığımız son bir yıllık süreci kısaca değerlendirmek istiyorum. Geçtiğimiz yıl Kültür ve Turizm Bakanlığının 100 yeni kütüphane açması ve kütüphanelerde, kütüphaneci istihdamını artırma çabası içerisinde olması, olumlu sayılabilecek gelişme olmasına rağmen hala bu kütüphanelerin kütüphaneci gereksinimi olduğu da ortadadır. Ayrıca bakanlık bu sene 100 kütüphaneyi yapa zekâ temelli olarak yapılandıracağını da duyurdu ancak bu olumlu gelişmelerin diğer kütüphanelere de yansımaları bekliyoruz. Zira bakanlığa bağlı 1299 halk kütüphanesi var. Diğer bir konuda buradan meslektaşlarımızın son yapılan mülakat sonuçlarını heyecanla beklediklerini belirtmek isterim. Yine bir kez daha Milli Kütüphanenin bir ana önce özerk yapısına kavuşturulması gerektiğinin de altını bir kez daha çizmek istiyorum.

Üniversitelerimize gelince 2024 yılı verilerine göre, ülkemizde 129'ü devlet, 79'i vakıf olmak üzere toplam 208 adet üniversite bulunmaktadır. Ancak bunlardan kaçının, dünya ile rekabet edebilir bir eğitim, öğretim ve araştırma altyapısına sahip olduğu tartışılır. Zira uluslararası yükseköğretim derecelendirme kuruluşlarının değişik kriterlere göre yapmış olduğu en iyi üniversite sıralamalarında 208 üniversitemiz olmasına rağmen, Türk üniversitelerini üst sıralarda görmek mümkün olmuyor. Nitelikten çok niceliğe önem veren bir anlayış ile sürekli yeni üniversite açmakla meşgulüz. Doğal olarak bu durum üniversitenin beyni olarak kabul edilen kütüphaneleri de doğrudan etkilemektedir. Maalesef çoğu üniversite kütüphanemiz eğitimi ve araştırmayı desteklemekten uzaktır. Özellikle bazı vakıf üniversiteleri, YÖK'ün denetimi olmasa kütüphane dahi açmayacaklar. Tabii kütüphaneye bakış açıları bu olunca, yeterince kütüphaneci istihdam edilmediği gibi kütüphanecilerin özlük hakları da açlık sınırının dahi altında kalıyor. Dernek olarak bu konuya dikkat çekmek için geçtiğimi aralık ayında vakıf üniversitelerinin rektörlerine yazdığımız yazının ocak ayında yapılan maaş artışlarına umarım bir etkisi olmuştur.

Son yıllarda, belediyelerin kütüphane açma konusundaki ilgisinin artması sevindirici bir gelişmedir. Belediyelerin kütüphanelere yatırım yapması, bu kütüphanelerin bulunduğu bölgenin ihtiyaçlarına ve kullanıcı profiline uygun bir şekilde tasarlanması, kentlerin kültürel ve sosyal yaşamına katkıda bulunacaktır. Ancak bu kütüphanelerin sürdürülebilir olmalarının yanı sıra kütüphaneci istihdamı da en az kütüphanenin açılması kadar önem arz etmektedir. Zira pek çok belediyemiz maalesef henüz bu farkındalığa sahip değildir.

Artık günümüzde başarılı belediyeçilik hizmeti kriterleri arasında, halka ücretsiz hizmet veren kütüphaneleri açmış olmakta yer alacaktır. Belediye kütüphanelerinin hem temel bir kamu hizmeti sunmaları, hem de istihdam yaratmaları açısından da önemli bir rol oynadıkları açıktır. Bu nedenle, bu kütüphanelerin güçlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Bu bağlamda, kütüphanecilere de önemli görevler düşmektedir. Kütüphanelerin belediye politikalarının başarısı için gerekli olduğunu, sunduğumuz bilgi hizmetleriyle göstermemiz gerekiyor.

Yerle yönetimlerden söz etmişken biliyorsunuz önümüzdeki pazar belediye seçimleri var. Seçimlerde oy kullanmak, demokrasimizin en önemli haklarından biridir ve onu mutlaka kullanmalıyız. Kütüphanelerin güçlendirilmesi ve geliştirilmesine önem verecek, toplumsal barışa katkı sunacak, doğaya saygılı ve sürdürülebilir gelecek doğrultusunda oyumuzu kullanmayı ihmal etmeyelim.

Değerli Meslektaşlarım bildiğiniz gibi bir önceki Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer tarafından 26 Ekim 2021 tarihinde kamuoyuna “Kütüphanesiz Okul Kalmayacak” projesi duyuruldu.

Sayın Bakan açıklamasında; *proje kapsamında kütüphanesi olmayan okullara yeni kütüphane yapılacağını, okullardaki mevcut kütüphanelerin de yenileceğinin altını çizdikten sonra, iki ay gibi kısa sürede 57 bin 108 okulumuzdan, kütüphanesiz olan kalmayacak gerekli tüm kaynakları, bugün itibarıyla okullarımıza aktarmış bulunuyoruz.* Demişti.

Nihayet birileri okul kütüphanelerinin önemini anladı ve **en sorumlu** kütüphane türümüze el attı diye sevinmiştik. Ancak okullardan derneğimize gelen taleplerden gördük ki sadece kampanya başlatılmış.

Öbür taraftan bu işi kendine dert edinen yöneticilerimiz de yok değil. Van valisi sayın Ozan Balcı'nı Van Kitap projesi kapsamında, 300 okula modern kütüphane kazandırması yanı sıra 11 adet müstakil çocuk ve bebek kütüphanesi yaptırdı. Yine sayın Ozan Balcı yaklaşık 600.000 TÜBİTAK yayını okul kütüphanelerine kazandırması gibi okuma kültürünün yaygınlaşması konusunda pek çok faaliyette bulundu. Sayın valimizi Türk Kütüphaneciler Derneği olarak tebrik ediyor çalışmalarında başarılar diliyoruz. Sayın valimize okuma kültürünün gelişmesine yapmış olduğu bu katkılarından dolayı ödülünü yarıca taktim edeceğiz.

Okul kütüphanesinden söz etmişken dernek olarak Türkiye Sınai Kalkınma Bankası sponsorluğunda 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depreminden etkilenen 11 ilimize okul kütüphanesi kuruyoruz. Halen 5 ilimizdeki 5 adet dezavantajlı okula kütüphane kurduk. Diğer illerdeki çalışmalarımızda devam ediyor. Türkiye Sınai Kalkınma Bankasına desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Yine Dernek olarak Informascope firmasının katkılarıyla Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde okuyan başarılı ve maddi desteğe ihtiyacı olan 4 öğrencimize önümüzdeki aydan itibaren burs vermeye başlıyoruz. Informascope firmasına göstermiş oldukları bu duyarlılıktan dolayı teşekkür ediyorum.

Değerli meslektaşlarım, 2012 yılında büyük bir heyecanla başlattığımız ve gelenekselleşen “81 İlde Kitap Okuyoruz” etkinliğinin 13.sünü düzenliyoruz. Her yıl Kütüphane Haftası'nda şehirlerin meydanlarında kitap okuma sevgisini yaydığımız etkinliğimizi, bu sene “**Sürdürülebilir Bir Dünya İçin Okuyoruz**” sloganıyla 27 Mart 2024 Çarşamba günü 12.30-13.00 saatleri arasında tüm yurttan aynı anda gerçekleşecektir.

Değerli meslektaşlarım, her yıl kütüphane haftalarında geleneksel olarak verdiğimiz yılın “En Başarılı Kütüphane” ödülünü yönetim kurulumuz bu sene kamuoyunda kütüphane kültürünün oluşmasına ve yaptığı etkinliklerle fark yaratan Rami Kütüphanesine vermeyi kararlaştırmıştır. Meslektaşlarımızı tebrik ediyor, başarılarının devamını diliyoruz.

Sevgili meslektaşlarım bildiğiniz gibi yine her yıl kütüphane haftalarında kütüphanelerimizden en çok ödünç alınan kitapları tespit edip kamuoyu ile paylaşıyoruz. Bu sene halk kütüphanelerden aldığımız okuyucu istatistiklerine göre 2023 yılında halk kütüphanelerinden en çok ödünç alınan kitap, Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından yayınlanan yazar Jose Saramago'nun "**Körlük**" adlı romanı, çocuk kitaplarında ise Eksik Parça Yayınevi tarafından yayınlanan Varol Yaşaroğlu'nun Kral Şakir serisinin "**Dostum Bu Çok Havalı!**" adlı kitabı oldu. Yayın evi temsilcisi arkadaşlarımız aramızda birazdan kendilerine ödülleri taktim edeceğiz. Bu istatistiki bilginin oluşmasına yapmış olduğu katkıdan dolayı, KYGM'deki meslektaşlarıma teşekkür ediyorum.

Son olarak konuşmamı 60.Kütüphane Haftası Programını iş birliği içerisinde kutlayacağımız

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğüne, Goethe Enstitüsü'ne, diğer paydaşlarımıza, haftamızın sponsorlarına ve hafta açılışında görev alan Müberra Yılmaz arkadaşımıza teşekkür ederek tamamlıyor, haftanın ülkemize, dünyaya barış ve güzellikler getirmesini diliyorum.